

У ході наукового пошуку встановлено, що основними формами організації музично-педагогічної практики були: відвідання уроків співів та позакласних занять учнівських хорів; залікові музичні заняття та їх обговорення; проведення підсумкової конференції студентів-практикантів. Базовими організаційними формами самостійної практичної діяльності студентів виступали такі, як: проведення уроків музики та співу, робота з хором, організація музично-виховних заходів, керівництво творчою гуртковою роботою.

Список використаних джерел:

1. Танько Т.П. Музично-педагогічна освіта в Україні / Т.П.Танько. – Х.: Основа, 1998. – 192 с.
2. Збірник наказів та інструкцій МО України. – К., 1962. – №4. – Наказ № 44.
3. Коба М.І. Педагогічна практика в педучилищах / М.І.Коба // Радянська школа. – 1954. – №3. – С. 39 – 42.
4. Масний С.М. Про методи підготовки вчителів співів у педагогічних інститутах (Дрогобицький педагогічний інститут) / С.М. Масний // Радянська школа. – 1961. - №7. – С. 82 – 83
5. ХДОІА. Р. 4293. Оп. 2. Сп. 809. Арк. 180-188.
6. ЦДІА України. Ф.166. Оп.15. Сп.4160. Арк.63-198.

УДК 378.147-057.87

Крохмаль А.М.

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ ТА АСПІРАНТІВ КОНСПЕКТУВАННЯ ЛЕКЦІЙ З «ДІЛОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ»

У статті визначаються основні методи та прийоми навчання студентів-магістрантів та аспірантів конспектування лекцій з «Ділової іноземної мови». Зазоцтрюється увага на залежності якості слухання від рівня уваги студентів. Виділяються функціональні мовленнєві вміння, обумовлені рівнем складності мисленнєвої діяльності.

Ключові слова: навички слухання, навички письма, конспектування інформації, лекція, види навчальної діяльності, студент, аспірант.

Крохмаль А.Н. Обучение студентов-магистров и аспирантов ведению конспектов лекций по дисциплине «Деловой иностранный язык». В статье определяются основные этапы, методы и приемы обучения ведения конспектов лекций студентами-магистрами и аспирантами по дисциплине «Деловой иностранный язык». В статье определяется взаимосвязь качества слушания с уровнем внимания студентов. Были выделены функциональные умения, определяющиеся уровнем сложности мыслительной деятельности студентов.

Ключевые слова: навыки слушания, навыки письма, конспектирование информации, слушание лекции, виды учебной деятельности, студент, аспирант.

Krokhmal A.N. Teaching Undergraduate and Postgraduate Students to Make Synopsis of Business Language Lectures. In the article it is defined the main phases, methods and principles of teaching undergraduate and postgraduate students to make synopsis of Business Language lectures. In the article it is defined interconnection listening quality and students' attention level. It is defined the functional skills which define difficulty level of students' mental action.

Key words: listening skills, writing skills, making synopsis of information, listening the lecture, types of educational process.

Актуальність проблеми. Знання іноземних мов є однією з пріоритетних завдань вищих навчальних закладів в сучасному українському суспільстві. Процес вивчення людиною іноземної мови відбувається упродовж різних вікових періодів її життя: з дитинства до дорослості. На перших курсах вищих навчальних закладів студенти вдосконалюють свої вміння та навички з говоріння, письма, аудіювання та читання. Уміння здійснювати аудіювання та письмо стають необхідними для студентів старших курсів, магістрів та аспірантів у процесі конспектування ними лекцій, що викладаються іноземною мовою, а саме на заняттях з «Ділової іноземної мови».

Мета статті визначити головні етапи, методи та принципи навчання конспектування лекцій.

Аналіз наукових публікацій. Проблема розвитку навичок ведення конспектів лекцій іноземними мовами представлена у працях О. Білоусова, В. Єнгаличева, В. Павлової, Л. Апатової, Л. Кузнецової та інших науковців.

Підґрунтям процесу конспектування є слухання, відбір інформації, її переформулювання та фіксація у письмовому вигляді. Таким чином, спочатку у студентів формується мовна діяльність слухання, яка відтворюється у навчальній діяльності - слуханні лекцій [1, 129; 4, 56].

На думку вчених, якість слухання знаходиться у тісному зв'язку з увагою студентів під час лекції. Увага, в свою чергу, залежить від мотивації, психологічного та фізичного стану студента. У сприйнятті та запам'ятовуванні студентами інформації значну роль відіграє увага та установка [5, 458].

Основна частина. У межах методики викладання іноземних мов виділяють декілька видів слухання:

- Слухання з метою з'ясування. Мета такого слухання – отримати потрібну і важливу інформацію. При

цьому інформація, що отримується, далі не передається.

- Ознайомлювальне слухання, що визначається метою отримання певної інформації. Таке слухання виконує певні функціональні ролі: пізнавальну, розважальну або пізнавально-розвивальну. При цьому інформація фіксується в довгостроковій пам'яті, оскільки є цікавою або значущою для людини.
- Спонукальне слухання, до якого відноситься слухання з метою передання отриманої інформації. Таке слухання стосується перш за все синхронного перекладу. Саме тому воно вимагає спеціального тренування оперативної пам'яті, оскільки інформація, що подається, є однократною, тобто не може повторюватися кілька разів.

Слухання лекцій передбачає конспектування інформації, а тому обумовлюється сформованістю письмових умінь.

Механізм письма складається з таких елементів.

1. вибір лексики для складання фрази;
2. розподіл предметних ознак у групі речень;
3. виділення предиката;
4. організація зв'язку між реченнями.

Відповідно методичних принципів викладання іноземних мов, головною умовою складання тексту є випередження, тобто наявність уявлення про те, що буде написано. Вченими Марковою А. К. Бурштиною Н. Е. [3, 54] було проведено експеримент, відповідно якого дві групи студентів з одним рівнем іншомовної підготовки слухали одну лекцію. Але студенти першої групи були знайомі з тематикою лекції, в той час як студенти другої групи не мали жодного уявлення щодо її змісту. Після перевірки конспектів лекції було з'ясовано, що студенти другої групи записували лекцію без розумової переробки, тобто одне і те ж міркування, висловлене

різними мовленнєвими способами, записувалось студентами у конспект, при цьому лекція перетворювалась у диктант. Цей експеримент доводить, що для ведення конспекту лекцій студентам не достатньо лише мати високий рівень сформованості слухання та письма, але потрібно бути тематично обізнаним відповідно предмету лекції. Саме це стимулює студентів до розумової діяльності, без якої неможливе ведення конспектів іноземних лекцій.

Слід зазначити, що у процесі складання письмового повідомлення студенти набувають функціональних вмінь, які можна узагальнити за рівнем складності мисленнєвої діяльності:

- I. передача головної інформації;
- II. передача провідного міркування чи ідеї;
- III. опис, зіставлення, порівняння;
- IV. обґрунтування;
- V. перегляд, комбінування та об'єднання фактів;
- VI. характеристика та оцінювання;
- VII. рефератний переказ;
- VIII. міркування, коментування.

На перших курсах у студентів формуються та удосконалюються навички слухання та письма. На старших курсах та в аспірантурі студенти удосконалюють уміння ведення лекцій, оскільки саме на заняттях з «Ділової іноземної мови» та «Академічної іноземної мови» вони найбільш активним способом включені у процес слухання та конспектування лекцій. Розвиток навичок письма та слухання на перших курсах відбувається на заняттях з «Іноземної мови» та «Іноземної мови професійного спрямування» через застосування вправ з розвитку мовлення, що визначаються певним функціональним методичним навантаженням:

- письмового відтворення почутого чи прочитаного тексту;
- написання плану почутого (питального або стверджувального);
- пошуку назви для виділеної частини тексту, написання тез;
- переказу, що сприяє формуванню рецепторного виду мовної діяльності, вміння знаходити смисловий центр, вміння диференціювати інформацію, логічно та послідовно викладати думки, краще засвоювати мовний матеріал;
- ведення конспекту, що активізує формування вмінь вибирати опорні речення з основним змістовним навантаженням, скласти стисле викладення почутої чи прочитаної інформації. Саме тому конспект є аналітико-синтетичним цілісним системним способом відтворення почутої або прочитаної інформації, творчо інтерпретованої додаванням особистих думок. На відміну від плану, в конспекті представлені не лише основні думки почутої чи прочитаної інформації, але й докази стосовно цієї інформації;
- реферування, тобто лаконічне викладення інформації з літературних джерел, їх систематизація, узагальнення та оцінка;
- анотування, що являє собою коротке викладення змісту тексту-джерела, з метою надання реципієнту інформації, щодо спрямованості, наукової цінності та призначення тексту;
- опис - письмова передача вражень автора щодо фактів, явищ, подій з метою створення конкретного образу;
- написання листа – передача адресату певної інформації, або спонукання його до певних дій, що визначається творчим характером;

- складання твору, що визначається високою мірою креативності і використовується для удосконалення іноземної мовної підготовки високого рівня складності (intermediate, upper-intermediate та advanced).

Таким чином, під час навчального процесу на практичних заняттях з іноземної мови відбувається навчання конспектуванню, перекладу, реферуванню вивченого матеріалу.

Для студентів старших курсів та аспірантів відповідно сформованості їхніх умінь працювати з першоджерельною літературою навичок аудіювання і письма, організовується навчання конспектування іншомовних лекцій вміння, навчаються вести конспекти лекцій.

Дослідження багатьох вчених доводять, що навчання конспектуванню лекцій є складним процесом у вивченні іноземних мов та вимагає цілеспрямованого навчання письму. Так В. Павлова виділяє п'ять навичок, сформованість яких визначає успішність навчання письму: швидке записування головної інформації, коротке записування інформації, що була відома раніше, оперативне запозичення словоблоків з тексту лекцій, вміння швидко записувати інформацію та вміння використовувати скорочення, аббревіатури тощо.

Особливістю ведення конспектів лекцій є те, що студенти не лише слухають певну інформацію, але й осмислюють та опрацьовують матеріал відразу. Результатом ведення конспекту лекцій є засвоєння почутого матеріалу. Слід зазначити, що засвоєння матеріалу на лекціях може не відбуватись з причини психологічних бар'єрів роботи студентів на лекціях, які перешкоджають розумінню лекційного матеріалу, пізнавальній діяльності запам'ятовуванню інформації. Це призводить до підвищення психологічної напруги студентів на лекціях та стає перешкодою в засвоєнні та переробці інформації. Зауважуючи на цій проблемі, Л. Кузнецова, В. Павлова, В. Сатинова підкреслюють необхідність навчання конспектування лекцій поетапно:

На першому етапі відбувається оволодіння мовленнєвою діяльністю за допомогою слухання діалогів. Прикладом такої діяльності можуть стати такі завдання як: "A guest check out at the hotel and loses something of value. What exactly has he lost?" (Гість виселяється з готелю, але він загубив щось важливе. Що саме він загубив?).

На другому етапі формуються уміння слухання та розуміння соціально орієнтованих монологів та діалогів. Наприклад, "Listen to the report about the environment problems for nowadays. Do you agree or disagree with the mentioned problems?" (Послухайте доповідь, щодо проблем навколишнього середовища. Чи згодні ви із висказаними у доповіді проблемами?).

Третій етап дозволяє сформуванню навичок конспектування. Прикладом такої діяльності можуть стати завдання: "Read the text about carrying out a meeting. Find and write down the main principles of carrying out meetings" (Прочитайте текст щодо ведення ділових зустрічей. Виділіть та запишіть основні принципи ведення ділових зустрічей).

На четвертому етапі реалізується предметна рефлексія продукту та результату слухання. Наприклад, "Write your attitude as for tourism development in Ukraine for nowadays" (Напишіть своє ставлення щодо розвитку туризму в Україні на сьогоднішній день).

Досвід Н. Гез, Л. Апатової, В. Сатинової, дозволив визначити етапи навчання, структуру аудіювань, одиниці навчання, критерії оцінювання розуміння та інші аспекти сформованості ступенів слухання.

Уміння конспектування лекцій є результатом не лише вмінь аудіювання та письма, але й розумового та

мовленнєвого опрацювання інформації з метою підготовки її до письма. Вчені вирізняють два етапи ведення конспектів лекцій:

I етап – відбір інформації, що повідомив лектор,

II етап – переформулювання інформації.

Для процесу підготовки до письма великого значення набуває характер тексту. В залежності від дисципліни, з якої читається лекція, текст можна або не можна переформулювати. Так, математичні та хімічні формули мають бути записані на дошці, а їх велика кількість у лекціях з математики, фізики, хімії та інших точних дисциплін не дозволяє переформулювати текст лекції. У лекціях з гуманітарних дисциплін студентам надається можливість переформулювати текст з метою спрощення або деталізації отриманої інформації.

Висновок. Успіх навчання конспектуванню лекцій обумовлюється рівнем мовленнєвої та когнітивної підготовки студентів, що поетапно удосконалюється упродовж їхнього навчання у ВНЗ. На кожному етапі вивчення іноземної мови, студенти виконують ті чи інші вправи, що розвивають відповідні мовленнєві навички, достатня сформованість яких визначає загальну іншо-

мовну компетентність студента-магістранта або аспіранта.

Список використаних джерел:

1. Абрамова С.Г., Маркова А.К., Матис Т.А., Чувакова О.А. Конкретные методические приемы исследования мотивации к учению. М., 1986 –298с
2. Жук Л.Я., Ємельянова Є.С., Льско О.Л. Academic and Professional Communication . Харків, 2011. – 267 с.
3. Маркова А. К. Бурштина Н. Е. Усвоение учащимися обобщенных способов конспектирования как важная сторона самообразования. // Психологические проблемы учебной деятельности школьников. М.: Советская Россия, 1977. – С. 76-79.
4. Павлова В. П. Обучение конспектированию (теория и практика). – М.: Русский язык., 1989. – 100 с.
5. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты / Д.Я. Райгородский. – Самара : Издательский дом «БАЗРАХ-М», 2008. – 672 с.
6. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль «Направленность». (Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы) / В.А. Семиченко. – К.: Миллениум, 2004. – 521с.
7. Яхонтова Т.В. Основы англоязычного научного письма. Начальный посібник для студентов, аспирантов і науковців. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002.– 218 с.

УДК3762:616.7

Крупа В.В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ДІТЕЙ ПРИ ЗАХВОРЮВАННІ НА ДИТЯЧИЙ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ

У статті розкрито сутність та ефективність методів фізичної реабілітації, які застосовують при захворюванні на дитячий церебральний параліч. Описані традиційні та нетрадиційні методи, які мають досить високу ефективність при реабілітації дітей з діагнозом ДЦП.

Ключові слова: ДЦП (дитячий церебральний параліч), комплекси вправ, спастично-напружені м'язи, контрактура, метод Бомата, метод Войта-терапії, Тандо-терапія, рефлекс-локомоції, моторні реакції, лікувальний масаж, гідрокінезія, дельфінотерапія, іпотерапія.

Крупа В. В. Особенности применения методов физической реабилитации у детей при заболевании на детский церебральный паралич. В статье раскрыты сущность и эффективность методов физической реабилитации, которые применяются при заболевании на детский церебральный паралич. Описаны традиционные и нетрадиционные методы, которые имеют очень высокую эффективность при реабилитации детей с диагнозом ДЦП.

Ключевые слова: ДЦП (детский церебральный паралич), комплексы упражнений, спастично-напряженные мышцы, контрактура, метод Бомата, метод Войта-терапии, Тандо-терапия, рефлекс-локомоции, моторные реакции, лечебный массаж, гидрокинезия, дельфинотерапия, ипотерапия.

Krupa V. V. Peculiarities of physical rehabilitation methods application in children with infantile cerebral paralysis disease. The essence and the effectiveness of methods of physical rehabilitation which are used when the cerebral palsy is treated are revealed in this article. Traditional and untraditional methods which have rather high effectiveness in rehabilitation of children with the diagnosis CP are described.

Keywords: infantile cerebral paralysis, complexes of exercises, spastic-tense muscles, contracture, Bomat method, Voit-therapy method, Tando-therapy, motion sickness reflex, motional reactions, massotherapy, hydrokinesia, dolphintherapy, hippotherapy.

Про сприятливий вплив фізичних вправ на організм було відомо ще в глибокій старовині. Фізичні вправи були невід'ємною частиною виховання юнацтва в Стародавній Греції. Античні мислителі Сократ, Платон, Гіппократ вважали фізичні вправи основним засобом підтримки здоров'я і довголіття. Ганебно, говорив Сократ, із-за зневаги фізичним вихованням передчасно ставати старим і не побачити повного розквіту краси і сили свого тіла, які йому властиві. Учень Сократа Платон рекомендував виконувати тілесні вправи протягом всього життя, починаючи з дитячого віку. Гіппократ вважав за необхідне при виконанні тілесних вправ враховувати індивідуальні особливості організму і умови зовнішнього середовища. Він надавав велике значення пішохідним прогулянкам і бігу, підкреслював важливість, для огрядних поєднання вправ з раціональною дієтою. Позитивно оцінювали вплив фізичних вправ діячі Стародавнього Риму Цицерон і Гален. Досвід лікувального і профілактичного застосування рухів був поглиблений і розширений геніальним лікарем і вченим Авіценною (Абу-алі-ібн-сіной, 980–1037 рр.). Він написав багатотомну працю «Канон лікарської науки», в якому відобразив всі досягнення середньоазійської, іранської, арабської медицини.

У XVIII ст. почали більше уваги приділяти лікуванню рухами, виникла лікарська гімнастика. Було видано значні роботи Фуллера "Медицина гімнастика" (1750), Ф. Гофмана «Трактат з ортопедії» (1771) і Ж. Тіссо "Медицина та хірургічна гімнастика" (1780). Останньому належить відомий вислів: "Рух, як такий, здатний своєю дією замінити будь-який засіб, але усі лікувальні засоби світу не здатні замінити дію руху" [2, с. 6]. В кінці XIX – початку XX ст. з'являються методики лікувальної гімнастики при різних захворюваннях серцево-судинної системи (Шотт), органів дихання (Гофбауер), сколіозах (Клапп), ДЦП.

Метою статті є показати основні особливості застосування методик фізичної реабілітації при захворюванні на дитячий церебральний параліч.

В даний час в більшості країн Заходу лікувальна гімнастика розвивається в плані так званої спортивної медицини яка охоплює широкий круг питань фізкультури, пов'язаних з медичною теорією і практикою. Серед безлічі невирішених на сьогодні питань у сфері медицини педагогіки та реабілітації в Україні однією з найбільш гострих проблем є проблема реабілітації дітей з дитячим церебральним паралічем. У всьому світі зростає рівень